

Stórt afturstig fyrri demokratið

Oddagrein

ANDSTØÐINGMAÐURIN Jens av Rana saman við samgongulimum „vunnu“ slagði um formansstarvið í Uttanlandsnevndini. Men hetta kann gerast ein stutt-vunnin sigur tá avtarnar!

EFTIR okkara tykki gjørdi Miðflokkurin bæði andstöðu og samgongu eina bjarnatænastu við at seta fót fyrri formanninum í nevndini. Grundgevingin fyrri at taka hetta óvanliga stig er ikki nektandi. Her ruggar ikki rætt - okkurt annað man leggja aftanfyrri, tí grundgevingin hjá Jens av Rana at koyra Jóannes Eidesgaard frá sum formann heldur ikki. Sjálvandi eigur tað at vera rætturin og eisini ábyrgdin hjá einum andstöðuflokkii at koma við útspælinum í stórmálum sum sjálvstýrisspurninginum - eisini um hesi útspæl ganga ímóti teimum, sum stýra.

ANDSTØÐAN hevur ómetaliga stóran týdning í eini parlamentariskari skipan. Og gerðin hjá Jens av Rana meta vit vera einki minni enn at svíkja sína ábyrgd sum andstöðuflokkur. Hvát ætlar hann at fáa burtur úr við at útrópa størsta andstöðuflokkinn til sín høvudsfigginda? Her liggur okkurt aftanfyrri. Er tað ein landsstýrissess í eini broyttari samgongu einaferð í næstu framtíð, sum Miðflokkurin dyrgir eftir? Tað er so hansara sok, men máttin hetta verður gjørt uppá - at tað skal ganga út yvir andstöðuna sum so - er sera ódramligur og livir ikki upp til andan í demokratinum.

MEN tað, sum er størri spell, er máttin, sum samgongan hevur tacklað spurningin uppá. Um vit nú siggja burtur frá, at tjóðveldisflokkurin hevði sín fulla rætt til at fáa henda sess, so var just hend sannroyndin, at andstöðan hevði fingið formanssessin í hesi tjóðandi nevnd, at meta sum kærkomið hevið at byggja brúgv millum samgongu og andstöðu í tí sera álvarsliðu og tjóðingarmiklu prosess, sum í lotuni eru í gerð í sambandi við ríkis-rættarlígu viðurskiptini.

ODDAMENNINIR í bæði tjóðveldis- og fólkaflokki hildu tað vera eina góða loysn og eina trygd fyrri viðari demokratisku gongdina í sambandi við sjálvstýrismálini, tá formaðurin í tí størsta andstöðuflokkinum gjørdist formaður í Uttanlandsnevndini. Á henda hátt kundi samgongan fáa eitt náttúrligt og sunt mótspæl á einum hægri og tjóðandi stöði. Samgongan tók, á henda hátt andstöðuna inn um gáttina og líkasum tók hava við í viðgerðina. Teir áttu ikki at givið einum so lítillum og ótjóðandi flokki sum Miðflokkinum møguleikan at forkomi hesi gongd. Teir áttu at verið so mikið stórir, at teir framvegis sá hetta sum nakað skilagott - eisini um formaðurin í Uttanlandsnevndini vegna sín flokk legði uppskott fram, sum ikki heilt var í tráð við teirra fullveldisætlar. Í veruleikanum hevur hesin eini sokallaði andstöðingmaðurin forkomið einum annars spennandi og nýgerandi samstarvsmøguleika millum eina samgongu og eina andstöðu. Jens av Rana og Miðflokkurin eru og eiga at vera at meta sum „peanuts“ í tí politiska spælinum. Gamani hava hesi silt berættigilsi og við at teir eru valdir. Men tað tænar ikki demokratisku prosessini at geva hesum eina tingmanninum so stórt vald. (Hetta minnir ikki einki um tað vald, sum somu flokkar góvu, tí litla sjálvstýrissflokkinum, tá samgonga varð skipað, og hesin hevði sum eittans endamálið at halda javnaðarflokkinn uttanfyrri). Tjóðveldisflokkurin átti heldur at fylgt góðu intentionunum hjá Høgna Hoydal og vist herferð frá Jens av Rana móti javnaðarflokki frá sær. Hann átti at hugt longur fram heldur enn at tikið ímóti hesum løtuvinninginum. Men møguleiga hevur just hesin sessurin so stóran tjóðing fyrri Hørgel Nielsen, at flokkurin lat vissionsina hjá Høgna Hoydal fara.

TAÐ er okkara sannføring, at tað hevði tænt bæði samgongu og andstöðu og tí demokratisku prosessini, um størsti andstöðuflokkurin varðveitti formanssessin í Uttanlandsnevndini. Við broytingini hevur tjóðveldisflokkurin verið við til at leggja sjógv millum seg og eina andstöðu, sum hann annars fer at fáa so nógv brúk fyrri tann eina dagin, tá Føroya fólk skal til at atkvøða um framtíð Føroya. Vit eru bilisn av, hví ikki maður sum Høgna Hoydal, sum annars hevur vist seg at kunna geva feroyskum politikki nakað nýtt og gott við netup at leggja so stóran dent á fortreyttar fyrri tí demokratisku prosessini, ikki gjørdi sína ávirkan galdandi og syrgdi fyrri, at Jens av Rana ikki slapp at seta kilar í framtíðar samstarvið og samskipti millum samgongu og andstöðu. Hesi málini eru alt ov álvarsli til, at ein so lítill flokkur sum Miðflokkurin sleppur at seta dag-skránnar. Vónandi ber til at bota um hetta stóra mistak.

Sosialurinn

Viðmerking:

Áræði ella ótti fyrri skeivleikum

Vit hava nú sett skjótt á fyrstu praktisku tingsetuna í hesum valskeiðinum. Politikarar og onnur hava havt stundir til at meta um samgonguskjal og teir politikarar, sum mynda samgonguna. Og vit hava fingið tað fyrsta figgjarløgtingslógar-uppskotið.

Vit kunnu nú spyrja, um vit veruliga menna okkum á sjálvbjargnisleið?

Evna vit ná at skapa karmar um modernað háglønarvinnu í Føroyum?

Sum eg fyrr havi roynt at vísa á, so eri eg rættliga bjartskygdur um møguleikarnar hjá Føroyum, um vit bera okkum skilagott af. Nakrar umstingarlígar broytingar eru neyðugar, men annars eru vit væl fyrri sáð við mongum ymiskum sjónarvinklum.

Mangt er broytt í hugsunarháttinum hjá „fóroyinginum“ hesi seinastu 10-12 árin og mangt av tí er til tað betra. Men okkurt hevur eftir minnum tykki gingið í afturbond: M.a. eru vit vorðin so ómetaliga rædd fyrri skeivleikum, at tað tekur stóran part av leiðsluorkuni. Vit hava mist áræði!

Hvussu ofta møta vit ikki í setninginum: „Fyrr var einki skil á - nú fara vit at gera skipanir, sum ...“

Hesin og aðrir setningar millum tey, sum praktiskt skulu útinnna politiska viljan í verki ella millum tey, sum skulu kritisera politikkinn konstruktivt, eru bert vakrar orðingur um so stóran ótta, at skaði stendst av honum.

Sjálvandi hevur skil verið á, men sjálvsagt eru skeivleikar framdir. Setningurin um at einki skil hevur verið á og at nú skal annað skinn fáast um bak er ikki annað enn undanfærsla fyrri at taka risikobundnar avgerðir - og harvið ein forðing fyrri avgerðum til frama fyrri land og fólk.

Hvussu ofta møta vit ikki setninginum: „Eru vit nú aftur á veg í áttatiárinu...?“

Sjálvandi fara vit ikki aftur í áttatiárin í næstu framtíð. „Áttatiárin“ - sum, sum vit leggja í hugtakið er treytað av framfýrni, áræði og hegni. „Áttatiárin“ er treytað av, at vit eru frammaliga í vinnuligum

høpi - sæð við altjóða eygum!

Tað, sum liggur í hugtakinum „áttatiárin“ er treytað av, at onkur „Uhrenholt“ heldur tað vera áhugavert at brúka tíð í eitt ár ella tvey, fyrri at fáa burturav!

Tað ber ikki til at fara í „áttatiárin“ í einum samfelag, sum vinnuliga er 20 ár aftanfyrri restina av framkomna heiminum.

Setningurin um „áttatiárin“ er ikki annað enn undanfærsla fyrri at taka risikobundnar avgerðir - og forðar harvið avgerðum, sum tæna eina framsongd. Uttan risikobundnar avgerðir gera vit ikki nógvur smáar skeivleikar, men tann eina stóra skeivleikan: at eingin avgerð kann tæna eina framsongd!

At vit so í áttatiárunum tóku í so stórar avgerðir, sum skuldu vísa seg at vera óhepnar, er so ein annar spurningur - men havandi vinnumenningina í huga, so var hetta hvørki óvanligt ella órímligt. Flestu vinnur í heiminum uppliva eina tíð við stórum menning við eftirfylgjandi kapasitets-trupulleikum. Tey, sum hanga aftur í emningini koma sjálvsagt ikki í hesar trupulleikarnar, men hava heldur ikki fingið vinningin!

Tað mest óvanliga og órímliga er tað óvanliga og órímliga vánaliga hegni til at rétta skeivleikarnar aftur.

Men tí betur hava skeivleikarnir tá verið so smáir hóast alt, at vinningurin frá teirri tjóðini (kapitalapparatið) hevur hildið sær, so vit í 10 ár hava havt møguleika fyrri at sita upp afturá og „spara“!

Hvussu ofta møta vit ikki setninginum: „Vit eru farin undir eina heildarætlan viðvíkjandi...“

Sjálvandi ber ikki til at gera eina heildarætlan yvir tilverunnar margfaldi! Hetta var hugtak frá fyrri í öldini í sosialistiska Sovjetsamveldinum og hóast stór orka og mong liv eru latin fyrri at prógva nyttuna í hesum hugtaki, so hevur illa borið til.

Einki umhugsni endar í eina „heildarætlan“, soleiðis sum hugtakið verður nýtt

millum ábyrgdarfólk í dag. Umhugsni endar í eina skitsu, sum í einum demokratisum samfelag alla tjóðina er til viðgerð millum viðkomandi partar og broyrist - inntil tann seinasti praktiski luturin er komin ítekiliga uppá pláss.

Tað finst eingin heildarætlan fyrri vinnulívið í Føroyum. Men síðani seinast í seinastu öld hava fólk havt eina greiða skitsu av teim næstu leikum í vinnuni. Áttatiárin vóru einki undantak. Nýtiárin hava helst verið einasta samanhangandi ártíggju (1989-98) har fullkomið ráðaloysi valdaði innan vinnulívið!

Alivinnan er eitt lógið undantak, sum fúr gevur sær fær um, hví tað gjørdist eitt undantak. Men tað man eisini hava sínar orsøkir at ráðaloysið eisini hevur valdað í hesi vinnuni tað seinasta góða árið.

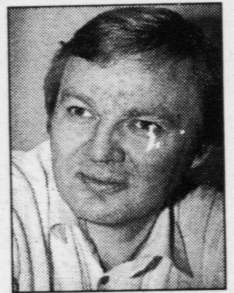
Heildarætlan, soleiðis sum hugtakið verður nýtt í dag, er ikki annað enn undanfærsla fyrri truplum og risikobundnum avgerðum undir ítekilari ábyrgd. At taka risiko merkir sjálvsagt ikki at kasta seg út í blindum.

Tað er mikið gott - og alneyðugt - at gita nøkunnunda rætt. Men tað er eisini neyðugt at seta kós við møguleikum fyrri broytingum, til tess at laga seg til veruleikan alla tjóðina.

Soleiðis sum eg siggi tað, so er óttin fyrri skeivleikum so inngrovur í okkara hugsunarhátt, at hann kóvir at kalla alla ítekiliga og burðardygga framsongd.

Hesin óttin er innbygdur í bygnaðin í tí almenna sektorinum eftirsum høvuds-uppgávan hjá teim seks aðalstýrum er at verja landsstýrismannin - antin at krógva skeivleikar har tað er møgulegt ella at „turka“ teir á onnur.

Hesin óttin er ikki minst innbygdur í tað tjóðartikna (nationaliseraða) vinnulívið, sum at kalla ongan møguleika hevur at tillaga seg einum burðardyggu vinnumynstri. Vit siggja hetta sama í nýggjastu figgjarlógini, har vit halda 90-ára kósina við almennum ætlanum viðvíkjandi „end-

urnýggjan av skipaflotanum“, sum helst ger tað trupult fleiri ár fram í tjóðina at menna burðardyggar, vinnuligar mekanismur í høvudsinnuni.

Eg eri rættliga bjartskygdur um møguleikar feroyinga í altjóða kapping. Men vit mega sleppa hesum óttanum fyrri skeivleikum. Vit mega sleppa hesum óttanum fyrri, at tað privata vinnulívið ikki megnar sína uppgávu.

Vit mega sleppa hesum óttanum, sum ger at tað almenna røkir allar møguligar uppgávur, sum tað einki hevur við at gera - fyrri hinvegin als ikki at hugsa um, tjansheldur loysa tær uppgávurnar, sum just tað almenna og eingin annar partur kann taka sær av.

Alt meðan vit brúka orku uppá at privatitera Telefonverk, Strandferðslu o.a., sum als ongan vinnuligan tjóðing hevur tað er alment ella privat, bara tað virkar.

Eru politisku ábyrgdarfólkini í hesi tingsetuni tey, sum eg haldi tey vera, so megna tey at bróta seg burturúr hesum ótta fyrri skeivleikum og vilja við áræði fyrst gera tær broytingar, sum neyðugar eru og síðani leggja skjótt á karmar fyrri modernað vinnu og harvið einum ítekilum sjálvræði uttanfyrri ella innanfyrri danska ríkið - men helst uttan Blokkinn!

Signar P. Heinesen